

ԿԿՈՒ

ՄԱՆԿԱՊԱՏԱՆԵԿԱՆ ԹԵՐԹԻԿ

Թիւ 33

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ. Բ. 2020

ՀԱԼԵՊԻ ՊԻՍՏԱԿԸ

Սուրիան կը նկատուի պիստակի ծառին հայրենիքը: Պիստակի ծառին մշակումը տարածուած է աշխարհի մէջ: Սուրիայէն փոխադրուած է դէպի արեւելք եւ հասած մինչեւ Տաճկաստան:

Շանտըլ անունով գիտնականը կը յիշէ թէ պիստակը Ասիոյ արեւմտեան շրջաններուն մէջ ճանչցուած էր 3525 տարիներ առաջ: Պիստակի ծառը կը մշակուի Յորդանանի, Լիբանանի, Իրաքի, Պարսկաստանի, Թուրքիոյ, Եուկրալիոյ, ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի եւ Սպանիոյ մէջ:

Սուրիոյ մէջ պիստակի ծառին մշակումը կը կեդրոնանայ Հալէպի, Իտիպի եւ Համայի շրջաններուն մէջ:

Պիստակի ծառերը կը բաժնուին երկու խումբի: Կան եգ եւ արու ծառեր: Ծառին արմատները զօրաւոր են ու կ'իջնեն՝ բաւական խորունկ: Կոճղը ճերմակ-մոխրագոյն է, ոչ ուղիղ: Ունի կարծր փայտ: Տերեւները 3-5 բաժիններէ կը բաղկանան, կարծր են, սակայն ողորկ մակերես ունին: Պտուղը հաւկթաձէ է, որուն կը պատէ արտաքին թանձր մաշկ մը կարմիր-կանաչ, կամ միայն կարմիր գոյնով: Պտուղին արտաքին մաշկին տակ փայտեայ, հաստ եւ ողորկ կեղեւ մը կայ, որ երբ ժամանակը հասնի՝ ամբարն շրջանի վերջաւորութեան, ինքնաբերաբար կը սկսի բացուիլ: Պտուղին վերջին մասը հունտն է, զոր կարելի է ուտել: Այս մէկը կը բաղկանայ երկու հաւասար մասերէ, հարուստ է ճարպային նիւթերով եւ սպիտակուցներով:

Երբ փոփոխութեան կ'ենթարկուին պիստակի արտաքին մասի գոյնը եւ փայտեայ կեղեւի բացումը, անոնք ապացոյցներ են պիստակի հասունալուն, որ կը սկսի Օգոստոսի վերջաւորութեան ու կը տեւէ մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը:

Իրաքանչիւր ծառի միջին արտադրութիւնը կը տարբերի, նայած ծառի տարիքին: Այն ծառերը, որոնք 15 տարեկան են, կ'արտադրեն 8 քիլոկրամ պիստակ, 30 տարեկան ծառերը 40-80 քիլոկրամ:

Պիստակի ծառը կ'ապրի մինչեւ 300 տարի ու կը պատկանի ծառերու տերեւաբաժնի խումբին:

ԹԻՐԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ՝ ՌԻԹԱ ԿԱՌԵԱՆ-ՏԻՔՈՒԹԵԱՆ
ՆԱԽԱՐԱՐՈՒՄԸ՝ ՈՒՅՅՈՒ ԲԵՐՈՇԵԱՆ

ԳԱՅԼԻՆ ՊԱՏԻԺԸ

Ուղտը անապատէն տընկլ-տընկլ տուն կը վերադառնար: Ճամբան շուն մը հանդիպեցաւ անոր եւ հարցուց.

-Ո՛ւր կ'երթաս:

-Տուն կ'երթամ: Թերեւս կրելիք բեռ ունենամ,- ըսաւ ուղտը:

Շունը խնդրեց որ զինք ալ հետը տանի:

-Եկո՛ւր, տուն պահպանողը արժանի է ընկերութեան,- ըսաւ ուղտը:

Շունը ցատկեց ուղտին կոնակը: Երկուքով շարունակեցին իրենց ճամբան: Հանդիպեցան կատուին: Կատուն ալ խնդրեց միանալ անոնց: Տունը պիտի պահպանէր մուկերէն: Կատուն նստաւ շունին կոնակը: Երեքով տընկլ-տընկլ շարունակեցին իրենց ճամբան: Գացին-գացին, հանդիպեցան ճնճղուկի մը: Ճնճղուկն ալ խնդրեց միանալ անոնց: Ան պիտի երգէր եւ ուրախացներ մարդիկը:

-Եկո՛ւր: Մարդ ուրախացնողը արժանի է մեր ընկերութեան,- ըսաւ ուղտը:

Ճնճղուկը նստաւ կատուին կոնակը, ու շարունակեցին իրենց ճամբան:

Յանկարծ հանդիպեցան գայլին: Գայլն ալ հարցուց թէ ուր կ'երթան:

-Տուն, գործ ունինք,- պատասխանեց ուղտը:- Իսկ դու ւն ուր կ'երթաս:

-Ես ճնճղուկ, կատու, շուն, ուղտ կը փնտռեմ որ ուտեմ: Լաւ հանդիպեցանք:

-Լաւ հանդիպեցանք: Ուրեմն կեր,- ըսաւ ուղտը: Ճնճղուկ, փիսիկ, շնիկ, ձեզ տեսնեմ:

Բոլորը միասին վրան ինկան ու լաւ մը ծեծեցին գայլը:

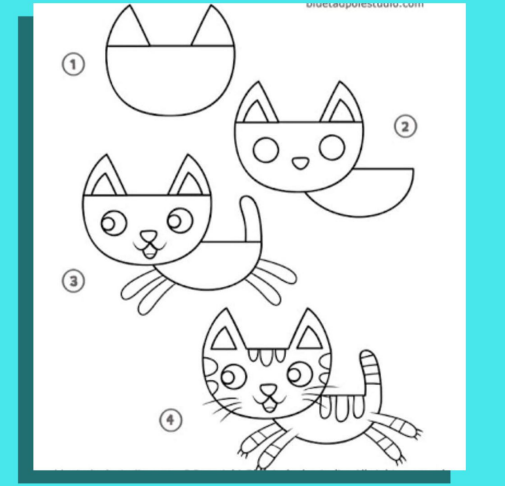
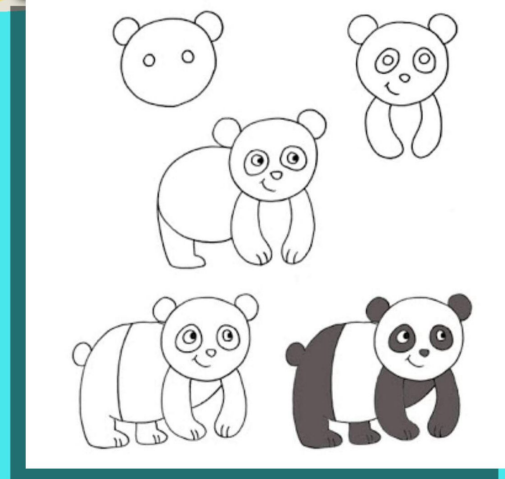
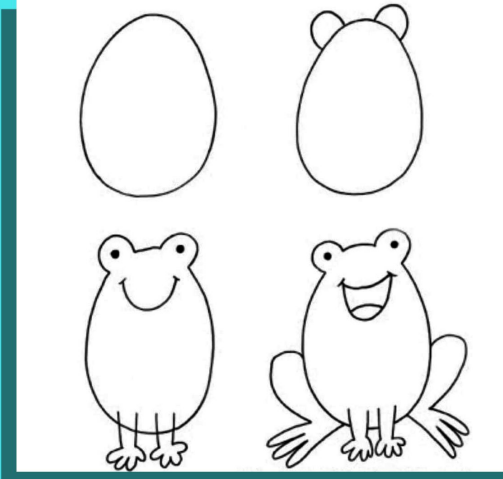
ՈՐՈՂՔ ԷՒՆ ԱՄԱԶՈՆՈՒՀԻՆԵՐԸ

Այսպես կը կոչուէին առասպելական այն ձիաւոր կիները, որոնք յատուկ զգեստ կը հագնէին: Պատերազմի ժամանակ հերոսներու պէս կը կռուէին: Ըստ յունական աւանդութեան, անոնց թագաւորութիւնը կը գտնուէր Մեւ Ծովու ափերուն: Բացի այդ վայրէն, ամազոնուհիները բնակած են նաեւ ուրիշ երկիրներու մէջ, ինչպէս Յունաստան, Կապադովկիա եւ նոյնիսկ Հարաւային Ամերիկա: Նշենք թէ Ամազոն գետի անունին ստուգաբանութիւններէն մէկը կը կապեն առասպելական կիներուն հետ: Ամազոնուհիները այնպիսի քաջարի կիներ էին, որոնց հետ կռուած են յունական դիւցազներէն Հերքիլոսն ու Թետար: Այսպէս, Հերքիլոսը ամազոնուհիներուն հետ կռուած էր իրենց թագուհին՝ Բայոլիտայի գօտին Յունաստան տանելու համար, որու համբաւը տարածուած էր յունական աշխարհին մէջ եւ անոնց թագաւորը կ'ուզէր այդ գօտին ունենալ, նուիրելու համար իր աղջկան:

Ըստ աւանդութեան, Տրովադայի պատերազմին ամազոնուհիները կ'օգնէին տրովադացիներուն եւ հոն էր որ կորսնցուցին իրենց թագուհին:

Ամազոնուհիներու մասին եղած առասպելը գոյութիւն ունեցած է շատ ազգերու մօտ: Ազգագրագետներէն շատեր , ուսումնասիրելով «ամազոնուհիներու հարց»ը, եկած են այն եզրակացութեան, որ ամազոնուհիներու աւանդութեան հիմը կը կազմէր մայրիշխանութիւնը, այսինքն՝ այն շրջանը, երբ ընտանիքին գլուխը կինը մայրն էր, հիմա հայրիշխանութեան շրջանն է:

Ներկայիս «ամազոնուհի» արտայայտութիւնը կը նշանակէ մարտական, ռազմաշունչ եւ հմտօրէն ձիավարող կին:

ԳՏԷ՛ ԵՒ ՆԵՐԿԷ՛

ԲՈՅՆԷՆ ՎԱՐ ԻՆԿԱԾ ՀԱՏԱԿԵՐ ՃՆՃՂՈՒԿԸ

Անգամ մը, փոքրիկ շատակեր ճնճղուկ մը իր բոյնէն դուրս ինկած էր, եւ անօգնական կը ծրծրաւար բակին մէջ:

Աչոնիկը տեսաւ ճնճղուկը ու շատ խղճաց:

-Խեղճ ճնճղուկ,- ըսաւ ան՝ բռնելով զայն... հիմա ինչպէ՞ս յայտնենք մայրիկիդ:

Թէ լաւ , շատ մի նեղուիր ճուտիկ , ըսէ՛ մայրիկիդ անունը եւ ես քեզ իրեն մօտ կը տանիմ:

ճնճղուկը վախէն կծկուէր էր Աչոնիկի ձեռքերուն մէջ:

-Իմ մայրիկին անունը Մամա է, իսկ քու մայրիկիդ անունը ի՞նչ է,- հարցուց Աչոնիկը ճնճղուկին:

-Օհ՛ւ,- ծուաց ճնճղուկը:

-Ի՛նչ լաւ անուն է,- ուրախացաւ Աչոնիկը,- իսկ քու հայրիկին անունը ի՛նչ է, իմը՝ Պապա է,- նորէն հարցուց Աչոնիկը:

-Օհ՛ւ, ծի՛ւ,- ծուաց ճնճղուկը:

-Ջա՛ն, ի՛նչ լաւ անուն է,- ըսաւ Աչոնիկը:

-Իմ անունը Աչոնիկ է, իսկ քու անունը ի՛նչ է,- նորէն հարցուց ան:

-Օհ՛ւ, ծուաց ճուտիկը:

-Վայ, այս ի՛նչ է: Ձեր տան անդամները բոլորը Օհ՛ւ են, զարմացաւ Աչոնիկը:

-Օհ՛ւ, ծի՛ւ, ծրծրաւաց ճուտիկը:

-Հա՛, ներողութիւն, ճնճղուկ, մոռցայ որ հայրիկիդ անունը Օհի Օհի է,- ըսաւ Աչոնիկ շոյելով ճնճղուկը:

Ան բակին մէջ սկսաւ փնտռել Օհի մայրիկը եւ Օհի Օհի հայրիկը: Բայց ա՛յ քեզ բան, ոչ ոք գիտէր թէ ո՞ւր կ'ապրէին Օհի մայրիկը եւ Օհի Օհի հայրիկը:

-Չէ, չէ՛մ գիտեր,-

լսելով Աչոնիկը գլուխը շարժեց Քուչիկ հաւիկը: Անոնք ամէն օր իմ ամանէն հաց կ'ուտեն, բայց թէ ո՞ւր կ'ապրին, ես չեմ գիտեր:

-Միտա: Ես գիտեմ ուր կ'ապրին Օհի մայրիկը եւ Օհի Օհի հայրիկը: Աչոնիկ, ինծի տուր Օհի ճուտիկը, ես իրեն իր մայրիկին կը տանիմ,- շողոքորթ ժպիտով մը ըսաւ աղուամազ Փիսօն:

Աչոնիկը շատ տխրեցաւ, որ ոչ ոք գիտէր թէ ո՞ւր կ'ապրէին իր ճուտիկին մայրիկն ու հայրիկը: Ան այնքան տխրեցաւ, որ սկսաւ լալ:Այն ժամանակ մարդ մը, որ կ'անցնէր անոք մօտէն հարցուց.

-Ի՛նչ պատահե՞ր է, փոքրի՛կ:

-Չեմ կրնար գտնել Օհի մայրիկն ու Օհի Օհի հայրիկը,- ըսաւ Աչոնիկը աչքերը սրբելով:

-Անկէ ատելի դիւրին գո՞րծ,- ըսաւ մարդը:

-Աչոնի՛կ, նայէ շուրջդ անհանգիստ թռչող այս ճնճղուկին, ան Օհի մայրիկն է, իսկ ծառի վրայ տխուր ցատկող ճնճղուկը Օհի Օհի հայրիկն է: Հիմա մենք ճուտիկը կը դնենք իր բոյնը, եւ ամէն բան լաւ կ'ըլլայ,- ըսաւ մարդը եւ Աչոնիկին ձեռքէն վերցնելով ճուտիկը, զայն դրաւ ծառին վրայ գտնուող բոյնին մէջ:

-Օհ՛ւ,- ծուաց այնտեղէն ճուտիկը:

-Օհ՛ւ,- ըսաւ Աչոնիկին շուրջ թռչող ճնճղուկը:

-Օհ՛ւ-Օհ՛ւ,- կանչեց ծառին վրայ գտնուող ճնճղուկը:

Կը տեսնէս Աչոնի՛կ, քեզի շնորհակալութիւն կը յայտնեն Օհի ճուտիկը, Օհի մայրիկը, Օհի Օհի հայրիկը,- ըսաւ մարդը շոյելով Աչոնիկին գլուխը:

ԻՆՉՈՐԻ ԹՈՒՉՈՒՆՆԵՐԸ ՀԱՐԲ ԿԱԶՄԱԾ ԿԸ ԹՈՒՉԻՆ

Հարքով թռչելին չեն յոգնիր: Երբ թռչուն մը իր թեւերը կը թափահարէ, կը ստեղծուի օդի հոսանք մը: Անոր հետեւող թռչունը կ'օգտուի քաշող հոսանքէն, ուրեմն՝ պէտք չունի աւելորդ ոյժ սպառելու: Թռիչքը

հեշտացնելու համար շարքին առջեւի եւ ետեւի թռչունները հերթով իրենց տեղերը կը փոխեն:

Այս ձեւով թռչիլը աւելի հեշտ է:

Սագերը կը թռչին անգլերէն V գիրը կազմած շարքով:

Հարքով թռչելով, թռչունները կը խուսափին թշնամիներէ: Երբ շարքը ուղիղ է, դիւրին է ուղղութիւն փոխել առանց իրար զարնուելու, եւ երբ թշնամիին կը հանդիպին, խումբը կրնայ անմիջապէս իր ուղղութիւնը փոխել:

Այդպիսով անոնք ապահով կ'ըլլան:

ԻՆՉՈՐԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐԸ ԿԸ ԾԱՂԿԻՆ

Ծաղիկները կը փթթին, որպէսզի հունտը պատրաստեն: Հունտերը կը ծլին, կը մեծնան ու նոր բոյս կ'ըլլան:

Երբ բոյս մը ծաղիկ կու տայ, ծաղիկին գեղեցիկ գոյները եւ հաճելի բոյրը կը հրապուրէ միջատները, ինչպէս մեղուները եւ թիթեռնիկները:

Միջատները կը ծծեն ծաղիկներուն նեկտարը՝ մեղրահիւթը, եւ երբ կը թռչին ծաղիկէ ծաղիկ, իրենց հետ կը փոխադրեն ծաղիկներու բեղմնափոշին, կամ հունտի փոշին:

Ծաղիկները պէտք ունին ուրիշ ծաղիկներու բեղմնափոշիին, որ նոր հունտեր պատրաստեն: Նոր հունտերը կը ծլին, կ'աճին, նոր բոյսեր ըլլալու:

ԽՈՀԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ ՊԱՂ ԿԱԹՈՎ ՊԱՆԱՆ

«Այս որքան տաք է օդը, պիտի խեղդուիմ կարծես: Ինչ լաւ կ'ըլլար, եթէ պաղ բան մը ըլլար ու խմէինք»:

Լաւ կ'ըլլայ, որ այսպէս զգացած ատեն փոխանակ խանութ երթալով կազային զովացուցիչ մը գնելու, տունը քու ձեռքիդ պատրաստութիւնը եղած բան մը խմես, որ թէ օգտակար, թէ համով եւ թէ դիւրին է ու քեզի սնունդ տալով քեզ պիտի զովացնէ:

Այս զովացուցիչը պատրաստելու համար պէտք ունիս

Մէկ հասուն պանանի

Մէկ ու կէս գաւաթ պաղ կաթի

Կէս թէյի դգալ վանիլայի

Պատրաստութեան ձեւը

1-Պանանը կեղուելէ ետք, դիր խորունկ ամանի մը մէջ եւ զայն պատառաքողով լաւ մը ճգմէ:

2-Աւելցուր պաղ կաթը եւ վանիլան: Հալկիթ զարնելիքով լաւ մը զարկ, մինչեւ որ թանձր եւ փրփրոտ խմելիքի մը վերածուի:

Նկատի առ, որ այս չափը միայն երկու հոգիի կը բաւէ:

